

S5E6. Danmarks kedeligste konge

Jeanette: Det er den 6. juni år 1731. Det er en stor dag. Hele det danske hof er samlet i Frederiksborg Slotskirke. Der er en spændt og afventende stemning i salen. Hele rummet fyldes af en summen fra hundredvis af hviskende stemmer. Endelig går kirkedøren op, og kirkesalen bliver helt stille. Ind træder danskernes fader, den enevældige hersker, konge Christian 6. Med kongekronen solidt placeret på hovedet går han op ad kirkegulvet og placerer sig i en trone angiveligt lavet af enhjørningehorn. Herefter træder kirkens mænd frem. Kongen løfter sin krone, hvorefter han får gnedet hellig olie på isse, bryst og højre håndled. Kongen sætter kronen tilbage på hovedet, og på denne måde afsluttes ceremonien. Kongen er nu velsignet, salvet og kronet. Kongen har fået sin enevældige magt direkte fra Gud. I dag lever vi en stor del af vores liv online på sociale medier. For mange handler livet på sociale medier om at fremstille et helt bestemt billede af sig selv. Måske et billede, som ikke altid passer med virkeligheden. Vi poster gerne 10 billeder fra en weekend på kurhotel, mens de kedelige, lange arbejdsdage, havregrøden og flexlånet får lov at blive i privaten. I 1700-tallets Danmark levede en konge, som i offentligheden også omgav sig med pomp og pragt og byggede enorme bygningsværker for at fremstille sin status som enevældig hersker. De var kulisserne i det teater, der skulle iscenesætte ham som Guds ufejlbarlige og mægtige forlængede arm. Men indadtil levede han et helt andet liv - et næsten asketisk liv, som ikke altid passede med det, som han viste sine undersåtter. Velkommen til Varbergs Danmarkshistorier. Mit navn er Jeanette Varberg, og jeg er museumsinspektør, arkæolog og forfatter. Og i denne podcast vil jeg sammen med nogle af Danmarks dygtigste historikere, arkæologer og eksperter fortælle om de mest fascinerende ting i danmarkshistorien, som du skal kende for at forstå det samfund, som du lever i i dag. Og denne sæson kommer til at handle om mine yndlingshistorier. De historier, som jeg ikke kan lade være med at fortælle min familie om ved middagsbordet og underholde mine venner med over en øl. I dag skal det handle om den enevældige danske hersker, kong Christian 6. Han var mester i at iscenesætte sig selv og fremstå magtfuld og pompøs, men er af mange husket som danmarkshistoriens kedeligste konge. Hvordan hænger det sammen? Det skal jeg fortælle dig om i dag. Til at hjælpe mig med dette, har jeg i dag fået besøg af dig, Emilie Raaholt Christensen. Du er museumsinspektør på Vikingskibsmuseet i Roskilde og har tidligere været historiker på Christiansborg, og så ved du en hel masse om den mystiske Christian 6. Velkommen til Varbergs Danmarkshistorier.

Emilie: Mange tak

Jeanette: Lad os begynde med at se på Christian 6.s Instagram-profil. Lad os lige lege, at han har sådan en for et øjeblik. Eller i hvert fald på det image, som han havde udadtil. Hvem var Christian 6.?

Emilie: Ja, hvem var Christian 6.? Det er jo et stort spørgsmål. Men han var jo først og fremmest enevældig konge. Han var enevældig konge i fredstid, så han havde rigtig mange penge at gøre godt med til at opbygge slotte og sætte sit præg på danmarkshistorien på den måde. Nu når han ikke kunne vinde store slag. Og så var han selvfølgelig gift, som en rigtig enevældig konge jo skal være, med en fyrstelig kvinde, dronning Sophie Magdalene, som han efter sigende elskede meget højt. Og så havde han to børn, Louise og Frederik, som blev den senere Frederik 5. Det er den meget korte historie om ham.

Jeanette: Så han var faktisk en mand, som havde en lille kernefamilie. Og så havde han lige Danmark.

Emilie: Ja, lige præcis.

Jeanette: I starten indledte jeg med en beskrivelse af Christian den 6.s salving i Frederiksborg Slotskirke den 6. juni 1731. Vil du ikke lige forklare mig, hvad denne ceremoni går ud på? For den er jo lidt speciel. Han bærer for eksempel selv sin krone, lægger jeg mærke til. Hvad det er for en uskik?

Emilie: Det, der ligesom adskiller en salving i enevælden fra, hvordan man kronede konger førhen, har simpelthen været netop denne salvingsproces med den hellige olie. Og det er noget, man har taget fra Biblen fra Det Gamle Testamente, hvor man har set, at det var sådan, de retfærdige, store konger blev introduceret til deres embede. Og når man som enevældig konge var udvalgt af Gud, var man jo nødt til også at følge de retningslinjer, der var i Biblen for, hvordan en rigtig konge blev kronet eller introduceret til sit embede. Så er det en af tingene. Det, du nævner, med kronen er også en ret central ting, for der er ikke en biskop eller en embedsmand eller en anden, der sætter kronen på kongens hoved. Nej, det er kongen selv, der gør det.

Jeanette: Der er ingen højere.

Emilie: Ingen højere end ham. Han kan ikke krones af et jordisk menneske. Det er kun Gud, der ligesom har den myndighed over ham. Og når Guds hånd ikke direkte rækker ned og kroner ham, så må han jo selv gøre det.

Jeanette: Det er jo egentlig beviset på, hvor stor en magt denne konge har.

Emilie: Ja, det er det. I selve kronen kan man faktisk også se denne magt, når man analyserer den og kigger på udsmykningen. Den krone, som Christian 6. blev kronet med stammer fra Christian 5.s tid. Det var en lukket kongekrone, og vi kender den faktisk fra mønterne og vores pas og så videre. Det er den, man kan se der. Og oven på kronen, er der et lille kors som en lille reminder om at den eneste, der var over konge, det var Gud.

Jeanette: Så det er altså virkelig en kongekrone, som er en enevældig konges krone. Men hvad gik enevælden egentlig ud på? Vi har jo haft konger før ham. Hvad er det, der gør den enevældige magt så speciel, ud over at der kun er Gud over dig?

Emilie: For at gøre en lang historie kort, så så betyder enevælden, at al magt og myndighed ligger hos kongen. Det er den helt korte sætning. Hvis man skal prøve at bryde det lidt op, var det selvfølgelig ikke sådan i praksis. Det var sådan på papiret, men ikke sådan i praksis. Selvfølgelig har der været en masse rådgivere og gejstlighed omkring ham, som har rådgivet ham. En god måde at beskrive den enevældige konges magt på, det er egentlig ved at dele det op i tre kategorier: Man kan kalde ham for samfundets sol og folkets fader og Guds repræsentant på jorden. Det er sådan disse tre hovedkategorier inden for enevælden.

Jeanette: Det er heller ikke så lidt!

Nej, det er temmelig bredt, ikke? Men for at bryde det lidt op, kan jeg sige, at samfundets sol skal forstås på den måde, at han har været centrum for sit eget lille solsystem, sit kongerige. Hans nådes lys skinnede ud på den nærmeste adel og helt til den fjerneste bonde og var selvfølgelig livgivende for hele samfundet osv.

Jeanette: Og det er jo egentlig en meget fransk måde at tænke på, ikke?

Emilie: Jeps.

Jeanette: Der var en solkonge nede på Versailles, ikke?

Emilie: Lige præcis. Ludvig 14. er jo den ultimative solkongen. Han tog virkelig dette begreb til sig. Men det var altså også en rimelig almindelig måde at betragte enevældige konger på. Nu nævnte jeg også, at han var folkets fader. Med en enevældig konge er det jo et diktatur, hvis man skal bruge et moderne begreb.

Jeanette: Det må man nok sige.

Emilie: Al magt ligger hos ham og al beslutningskraft. Han er den dømmende og lovgivende og udøvende magt. Men han havde også et ansvar for sit folks velfærd. Han var en far for sit folk, så at sige. Han skulle elske sit folk, som en far elsker sine børn. Men han havde også det ansvar at irettesætte dem og opdrage dem gennem love og forordninger og straffe og så videre, som en far også opdrager sine børn. Den sidste inddeling - dette med at han var Guds repræsentant på jorden - er også ret afgørende. Han var udvalgt af Gud. Hans myndighed var ikke givet af et menneske. Han kunne ikke afsættes, som konger før enevælden faktisk kunne. Hans magt kunne man ikke sætte spørgsmålstegn ved overhovedet.

Jeanette: Han var urørlig.

Emilie: Han var urørlig. Han havde ikke guddommelige kræfter og så videre. På den måde var han en jordisk krop. Men i og med at han var udvalgt af Gud, så var det, han sagde og gjorde, ufejlbarligt og Guds ord på en eller anden facon. Han kunne godt blive vildledt af folk omkring ham i forkerte retninger. Men kongen selv var altid god.

Jeanette: Det var en fed tjans at have, må man sige.

Emilie: Ja!

(musik)

Jeanette: Men når man så kigger på Christian 6., hvordan fremstiller han så sig selv som hersker? Hvilken type hersker var han? Han fik jo de bedste forudsætninger overhovedet, ingen kunne røre ham, han havde landets skattekister. Hvordan brugte han dem?

Emilie: Han var jo sin enevældige magt meget bevidst. Og er man enevældig konge, så skal det også se sådan ud udadtil. Det vil sige, at en rigtig enevældig konge har et flot slot, for det første. Gerne flere.

Jeanette: Der er jo et slot, han bygger, som vi har her foran os: Christiansborg Slot. Og det er jo set fra ridebanen. Det er ikke det, vi har nu, vel?

Emilie: Nej, ikke særlig meget af det i hvert fald. Hele dette fantastiske byggeri, som Christian 6. stod bag - som i øvrigt er det største slot, vi nogensinde har haft i Danmark - brændte desværre i 1794. Men man reddede ridebaneanlægget, så det kan man stadigvæk opleve på det nuværende Christiansborg Slot, hvis man vil have et lille glimt af Christian 6. Så det er helt klart hans hovedværk, dette smukke slot. Men han havde også andre bygninger, han lavede: Hirschholm Slot, som desværre også er blevet revet ned, og så Eremitageslottet ude i Dyrehaven.

Jeanette: Det har vi stadig!

Emilie: Ja, det har vi stadigvæk. Og hvis man går indenfor, så er du ikke i tvivl om, at det er Christian 6., der har bygget det, for hans monogrammer er flere centrale steder i bygningen.

Jeanette: Hvordan brugte han så den enevældige magt?

Emilie: Som så mange andre konger, så indførte han jo lovgivning af forskellig karakter. Meget af hans lovgivning gik også ud på at fremme en religiøs vækkelse. Han var selv pietist og ville gerne have det indført i befolkningen.

Jeanette: Og kan du lige helt kort fortælle, hvad pietisme egentlig er?

Emilie: Ultrakort så er det en lutheransk fromhedsbevægelse, hvor man aktivt skal age-re som from kristen. Det er den helt korte forklaring.

Jeanette: Ja, og jeg sidder faktisk med en af hans i virkeligheden ikke så få love. Han stod bag en hel række. Og i "Forordningen om nye landmilises indrettelse i Danmark" fra 4. februar 1733 står der: "Ingen bondekarl må give sig fra det gods, hvor han er fød, så længe hans husbond kan skaffe ham tjeneste. Og hvad er lige præcis dette for en lov? For det er jo en ret betydelig lov, ikke?"

Emilie: Det er en ret betydelig lov og en, der måske kan være et lidt mørkt kapitel i dansk historie. Det er indførelsen af stavnsbåndet, du refererer fra.

Jeanette: Ja.

Emilie: Det gik jo kort og godt ud på, at når du som bonde blev født på en gård, hvor du arbejdede for en herremand, så var du født ind i det arbejde. Altså, du var stavnsbundet til dette job og til denne gård, indtil du var i start trediveerne eller et eller andet. Så det er de facto hele dit liv, hvis du har nedslidt dig, siden du var teenager.

Jeanette: Du må simpelthen ikke selv bestemme, hvor du vil arbejde og bo henne?

Emilie: Nej, ikke i den ret afgørende periode af dit liv, hvor du ligesom var arbejdsdygtig og den slags. Man kan jo sige, at det har lidt karakter af noget slaveri, sådan set. Du havde ikke noget frihed. Det var en sindssyg indgriben i friheden for de bønder, der måske ikke var interesserede i at passe gården efter deres forældre, fordi den måske var nedslidt, eller fordi de havde andre ambitioner i livet. Det kunne de ikke.

Jeanette: Men hvorfor indfører han denne lov? Den er jo virkelig en vidt omsiggribende lov, som binder mange tusinde mennesker til et sted.

Emilie: Ja. Danmark var i en mindre økonomisk krise på dette tidspunkt. Og for simpelthen at redde økonomien og landbruget var det praktisk at have nogle folk, der ligesom var tvunget til at arbejde for landbruget og for herremændene og godsejerne osv. Så havde man denne billige arbejdskraft, som kunne skyde landbruget i gang. Og man

holdt jo også fast i det helt op til starten af 1800-tallet, så vidt jeg husker. Så den holdt ved ganske længe.

Jeanette: Jeg sidder her med Christian 6.s "Forordning om sabbatten og andre helligdages tilbørlige helligholdelse fra 12. marts 1735": "Alle og enhver, både i købstæderne og på landet, som med frugt kan høre Guds ord, skal på søn- og helligdage, hvoriblandt Skærtorsdag og Langfredag aldeles skal regnes, samt på de anordnede bededage, flittigt indfinde sig i kirken, såvel til højmesse som aftensang, hvor den holdes, og må ingen derfra under straf af helligbrøde efter loven udeblive, med mindre han enten ved sygdom eller anden lovlig årsag forhindres." Hvad end det, Christian 6. gennemfører her?

Emilie: Kort sagt kalder man denne forordning for "Sabbatforordningen." Nogle kalder den også "Forordningen om tvungen kirkegang", for det er sådan set det, som det er. Det handler om at få alle folk, hvad enten de er fra landet eller fra byen, som du også lige læste op, til at gå i kirke både søndage og andre helligdage.

Jeanette: Så ikke noget med at drive den af derhjemme. Du skal stå mange timer i kirken og høre på præstens ord.

Emilie: Ja, det skal man simpelthen. Det kan jo lyde hårdt i dag, når vi bruger søndagen på så meget andet. Mange af os i hvert fald. Men jeg tror også, det er vigtigt at have in mente, at på det tidspunkt i 1700-tallets Danmark, der fyldte religion altså helt vildt meget for alle. Så jeg tror ikke, det har været lige så stor en indgriben for det enkelte menneske dengang, som det måske ville være i dag. På trods af, at det trods alt var noget, der vakte opsigt.

Jeanette: Altså, han havde jo fundet det nødvendigt at lave loven, så der har da nok været lidt slinger i valsen, tænker jeg.

Emilie: Ja, i hvert fald ud fra hans egne strenge fromhedsidealier. Så tænkte han måske, at danskerne lige trængte til et kærligt puf. Og man kan sige, at hvis du udeblev fra din gudstjenesterne om søndagen for eksempel, så var der bødestraf. Og hvis ikke du kunne betale dine bøder over flere omgange, så endte du i gabestokken foran kirken.

Så der var også en konsekvens ved ikke at møde op, som folk nok ikke har været interesserede i at stå ansigt til ansigt med.

Jeanette: Det er klart. Men der var også en anden populær festlighed omkring juletid. Man skulle egentlig tro, at det da var okay, at man fejrede julen på den måde. Men det var noget, som Christian 6. forbød. Hvad var det?

Emilie: Han forbød julestuerne, som de hed. Og det kan man kalde en forløber for nutidens julefrokoster. Det var noget, man holdt særligt på landet. Festligheder omkring juleledagene, hvor man drak og spiste og legede forskellige lege, som vi i dag egentlig kender som uskyldige børnelege: blindebuk og osv. Men det, der adskiller børnelegene i dag fra legene ved julestuerne var, at i 1700-tallets julestuer havde de kraftige seksuelle undertoner. Så blindebuk, den leg udnyttede man lige til at være lidt lang tid om at gætte, hvem man havde fået fat i, hvis nu det var det modsatte køn.

Jeanette: På udvalgte punkter af kroppen, tænker jeg.

Emilie: Ja, præcis. Og det er jo en ukristelig opførsel i Christian 6.s øjne, så det bliver simpelthen forbudt.

Jeanette: Hvis jeg lige skal prøve at opsummere her: Nu har vi jo snakket om, hvordan Christian 6. tog sig ud for sin befolkning og sine undersåtter. Og det billede, vi meget ser tegnet af ham - hans Instagramprofil - var hans store bygningsværker, hans love, han indførte stavnsbåndet... Han var en hersker, som på en eller anden måde forstod at bruge den rigdom, han var sat i spidsen for uden nogen begrænsninger. Og han virker også som en lidt streng hersker. En streng far. Men nu vil jeg gerne have, at vi kigger ind bagved denne polerede overflade og kigger på, hvem han var som menneske, og hvad der var inde bagved facaden. Alt det, som vi ikke ser. Og det får mig til at tænke på, at han også går under titlen som "Danmarks kedeligste konge". Hvem var han inde bagved?

Emilie: Han er beskrevet af flere historikere - det er så mest hans fysiske fremtoning - som en lille, spinkel mand med en høj pibende stemme. Og så er der ovenikøbet en, der har skrevet, at de oldenborgske træk var trukket ud i deres karikatur på Christians ansigt. Det vil sige: en stor næse og udspilede øjne og så videre. Og denne fysiske

fremtoning fortæller måske i virkeligheden også lidt om, hvordan han var indadtil, for han var i hvert fald en meget sky konge. Han holdt ikke disse kæmpestore fester, som vi for eksempel ved, at Christian 4. gjorde i 1600-tallet, og som mange andre har gjort. Han holdt dem, der ligesom var forventede af en enevældig konge, men ikke mere end det.

Jeanette: Den Christian 6., som du beskriver her, er jo en ret sky og indadvendt person. Så hvordan kommer det til udtryk i hans regeringsstil?

Emilie: Noget af det, der var forventet af mange enevældige konger, det var, at de var tilgængelige for deres folk. Hans far, Fredrik 4., for eksempel, havde mange offentlige audienser, hvor du kunne komme og fremlægge et problem, hvis du havde det, som du synes, kongen skulle gøre et eller andet ved det. Det holder Christian 6. sig fra. Det er ikke noget, han dyrker. Han lukker også sit store Christiansborg Slot af med tunge kæder, er der beskrevet flere steder. Selv om man tænker, at Christiansborg er kongens slot, har det egentlig også været et sted, hvor folk har myldret rundt og har gået rundt og gloet på ridebanen osv.

Jeanette: Lidt ligesom i dag.

Emilie: Ja, lige præcis.

Jeanette: Når man går over Christiansborg, er du jo tæt på magten.

Emilie: Ja.

Jeanette: Og det brød han sig ikke om?

Emilie: Nej, det brød han sig ikke om. Og der er også eksempler på, at når han kørte i karet igennem byen, så rullede han lige gardinerne ned, fordi han ikke orkede at se på folk, eller at han var socialt sky, eller hvad det nu kan have været.

Jeanette: Så han er Guds udvalgte og bærer det åg med smerte, for han er jo egentlig ikke den oplagte, udadvendte konge på nogen måde.

Emilie: Det er en tolkning, man kan lægge hen over ham.

Jeanette: Men i hvert fald er det svært for ham at iscenesætte sig selv som denne uadvendte konge. Tværtimod. Har det noget at gøre med den tro, som han praktiserede? Du var kort inde på pietismen. Kan du uddybe det lidt mere?

Emilie: Ja, jeg mener, der er en klar forbindelse mellem hans tro og hans levevis. Han var, som sagt, pietist. Og som jeg fik nævnt, så er det en lutheransk fromhedsbevægelse, hvor man altså satte et aktivt kristent liv i højsædet. Det vil sige, at man ikke fokuserede så meget på bibellære og teologisk tolkning på den klassiske facon, men det handlede i højere grad om at være aktivt kristen: Altså at leve det fromme liv, lade være med at gå i teater og spille spil og dyrke hor og så videre, som han i øvrigt også lavede lovgivninger om. Og at vise næstekærlighed. At lægge fokus på din indre vækkelse. Så det er en meget personlig tilgang til kristendommen, han havde.

Jeanette: Han var jo dybt religiøs.

Emilie: Meget religiøs, ja.

Jeanette: Hvordan påvirker det hans regering? Vi er lidt inde på, at han jo er efter disse julestuer og sådan noget.

Emilie: For det første, da han sætter sig på tronen i 1730, hvor han de facto bliver konge inden hans salving, der udskifter han en stor del af de nære rådgivere med pietistiske meningsfæller. Så har vi det på plads. Så har vi baglandet med på den samme religiøse bølgelængde. Og så i Sabbatforordningen har han jo den tvungne kirkegang. Han sørger for, at disse præster, som han i øvrigt også langt hen ad vejen har sørget for har været udskiftet med pietister, biskopper osv., de skal prædike for folket, så folket kan blive uddannet derigennem. Så indfører han også konfirmation.

Jeanette: Ja?

Emilie: En tradition, vi stadig kender i dag. Den tog sig godt nok lidt anderledes ud dengang. Men der handler det simpelthen om igen, at når man er pietist, så skal man være aktiv i sit kristne liv. Så her skulle de unge mennesker op og bekræfte deres dåb.

Jeanette: Så det kan man simpelthen takke ham for?

Emilie: Det kan man, ja.

Jeanette: Og dette meget dybt religiøse syn på verden, som han har udadtil - også igennem den måde, han regerer på - hvordan påvirker det hans personlighed? Kan man sige noget om det?

Emilie: Denne ødselhed og så videre, som mange andre konger jo ellers har stået i spidsen for, holdt han sig jo fra. Så disse kæmpe hofballer holdt han ikke. Så er der også nogle beretninger om, at hans diæt var meget spartansk: At han primært spiste havresuppe.

Jeanette: Havresuppe?

Emilie: Ja. Hvor meget hold, der er i det, er jo svært at sige, men det siges, at det var fordi, han havde en lidt sart mave.

Jeanette: Havresuppe er det meget tynd havregrød eller hvad?

Emilie: Det forestiller jeg mig. Jeg har aldrig smagt havresuppe. Men det lyder ikke særlig kongeligt og enevældigt. Men man forestiller sig, at han har siddet i den store spisesal på det første Christiansborg med en lille fesen skål havresuppe.

Jeanette: Som er danmarkshistoriens største slot.

Emilie: Ja. Nordens Versailles er der også nogen, der kalder det.

Jeanette: Og så sidder han og slubrer lidt havresuppe i sig.

Emilie: Med sin dårlige mave. Det kan være, det var derfor, han havde dårlig mave.

Jeanette: Så det er også derfor, at man siger, at han levede kedeligt.

Emilie: Ja, lige præcis. Og noget af det, der også har givet ham dette kedelige image, er at mange fornøjelser jo også blev begrænsede for befolkningen. Man måtte ikke gå i teatret og nyde Holberg, som jo var stor på dette tidspunkt på søndage og helligdage. Man måtte ikke gå ud på værtshuse og spille spil og den slags.

Jeanette: Han lægger en dæmper på hele Danmark.

Emilie: Ja, i hvert fald når det er helligdag og søndag. Og så kan man jo diskutere, hvor meget tid, der har været i hverdagene til at gøre det, der var sjovt.

Jeanette: Du har været lidt inde på det, men kan du ikke sige, hvordan han for eksempel adskiller sig fra sådan en anden konge. Når jeg tænker på nogle konger med store armbevægelser, så tænker jeg straks Christian 4. Det er en helt anden modsætning.

Emilie: Ja, Christian 4. er jo en rigtig bulderbasse: Han holder store fester, går i uovervejede krige og bygger i øvrigt også meget. Det er måske det eneste fællestræk, han har med Christian 6.: Denne heftige byggeaktivitet. Men Christian 6. adskiller sig. Han var konge i fredstid, så han gik ikke i krig. Og jeg kan ikke umiddelbart komme i tanke om nogle konger før ham, der ikke har været i krig. Det kan godt være, der gemmer sig en et sted. Men han var i hvert fald meget sjælden på dette punkt. Så han fører sig ikke frem på den måde ved at spille med de militære muskler. Så der adskiller han sig selvfølgelig. Men når man ser billeder af ham - malerier - så har han sin store hermelinkåbe, han har de enevældige symboler med scepteret og rigsæblet.

Jeanette: Det er jo frontstage. Backstage sidder han og slubrer sin havresuppe. Så han kan godt spille på disse signaler. Magtsymbolerne skulle være på plads. Den måde, du fortæller om ham på, viser jo, at han havde en tro, som han gerne ville fremme. Så han var godt klar over, at han blev nødt til at spille på disse magtbeføjelser for at få sin overbevisning gennemført.

Emilie: Ja.

Jeanette: Men der var også noget andet, der var specielt ved ham, ikke? For han har jo en dronning, Sophie Magdalene. Og han er hende tro.

Emilie: Det er han!

Jeanette: Han kærester ikke uden om.

Emilie: Nej.

Jeanette: Og det er jo usædvanligt.

Emilie: Det er meget usædvanligt. I dag kan man måske tænke "Ja, selvfølgelig var han hende ikke utro. Det kan man da heller ikke være bekendt." Men i 1730'erne og 40'erne, hvor han var aktiv, der var det fuldstændig aparte, at han ikke havde en elskerinde. Det var altså forventet af kongen. Det så man som et tegn på hans maskulinitet, og at han var viril og den slags. Men Christian 6. holdt sig altså til sin elskede Sophie Magdalene.

Jeanette: Ja, og jeg vil gerne dvæle ved de to, for jeg syntes også, det er en sjov historie. Og den skiller sig fuldstændig ud fra, hvad man normalt hører om historiens kongelige. Ellen Danstrup har skrevet "Christian 6., Sophie Magdalene og Norgesrejsen 1733", og der citerer hun en fransk udsending ved det danske hof, som beskrev den daværende tyveårige kronprinsesse: "Hun er en stolt, imponerende kvinde, skønt hun ikke er høj af vækst eller af junoniske former. Hun er ikke egentlig smuk, men har majestætisk holdning og med et knejsende hoved. Hendes hudfarve er meget hvid, ansigts-trækkene fine, livlige og åndfulde og øjnene lyseblå. De skønt formede læber kruses undertiden af et hånligt smil. Hun er klædt med største pragt og funkler af diamanter og andre ædle stene." Og hvis man så skal have hendes livsledsager, Christian 6., har jeg en beskrivelse fra en kronik, som Vivian Munk-Jørgensen har skrevet i Skalk i 1992. Og der får Christian 6. af en fransk diplomat en lidt lidet flatterende beskrivelse: "Han er en lille, spinkelt, sygeligt udseende herre. Hans ansigt er langagtigt, blegt, noget indfaldet, næsen meget stor. Øjnene er stærkt fremstående og munden trukket op i et tvungent, stereotyp smil." Og så er det blevet sagt, at dronningen omgav sig med hofdamer, der var mindre skikkede til at indgyde kærlighed end til at give afsmag derpå. Altså, at dronning omgav sig med mindre tiltrækkende kvinder, simpelthen fordi hun ikke ønskede at friste sin ægtefælle, kong Christian 6. Hvad siger du til disse beskrivelser?

Emilie: Først og fremmest er beskrivelsen af Christians 6. den, man ser gå igennem alt kildemateriale. Altså denne tynde konge med en stor næse og udspilede øjne. Han har ikke hvid hud, han er bleg. Så det er meget karakteristisk. Og dronningen, som bliver beskrevet som denne ranke, ærbare kvinde.

Jeanette: De prøver at være flinke ved hende, men hun er heller ikke for køn, vel?

Emilie: Nej, lige præcis. Jeg kommer også til at tænke på, at de komplimenter, der lige som bliver givet, er noget, der falder lidt tilbage på, at hun måske også var meget religiøs og netop from.

Jeanette: Ja og han har et stereotyp smil, og hun har et hånligt smil.

Emilie: Ja, det er rigtigt. Og dronnings Sophie Magdalene er noget stedmoderligt beskrevet igennem mange kilder, både i senere historieforskning og så i noget, der har været ikke helt samtidigt, men tættere på 1700-tallet. Hun er blevet set lidt som en person, der har ledt Christian 6. en smule i fordærv. Alle dem, der ikke brød sig om hans pietistiske retning osv. har skrevet: Det er dronningens skyld.

Jeanette: Men det er jo altid kvindens skyld, Emilie.

Emilie: I hvert fald i 1700-tallet.

Jeanette: Men det går helt tilbage til Adam og Eva. Det kan umuligt være manden selv, der træffer alle de dårlige beslutning.

Emilie: Nej, det er det. Og det går virkelig igen i hvad som helst. Denne beskrivelse af, at dronningen bevidst omgav sig med mindre kønne hofdamer for ikke at lede ham i fordærv, er jo også en måde at sige, at hun er sådan lidt en snu ræv. Hun bruger lidt kvindelist eller et eller andet til at sno kongen om sin lillefinger.

Jeanette: Præcis. Men i virkeligheden er det deres kærlighedshistorie.

Emilie: Ja.

Jeanette: Hvis vi prøver at skrælle disse lag af, om at hun var mærkelig, og hun ligesom prøvede at holde kongen væk fra kønne kvinder, så han kun var sammen med hende. Men i virkeligheden havde de jo en lille kernefamilie sammen.

Emilie: Ja.

Jeanette: Og hvad er det, der sker? Hvordan kan det være, at det er hende, der bliver valgt som Christian 6.s dronning?

Emilie: Vi kan ikke vide præcist, hvad der ligger til grund for det. Men det har i hvert fald ikke været fordi, hun kom fra et rigt fyrstendømme eller stod til at arve et eller andet.

Jeanette: Nej, for hun kom af et østtysk fyrstehus, som var forholdsvis fattigt, og hun var niende barn ud af en kæmpe børneflokk.

Emilie: Ja, så det har ikke været det, der har været årsagen i hvert fald. Så har det været et meget dårligt valg, hvis det var det, der skulle være bevæggrundene. Men det kan jo måske være, at det rent faktisk er et sjældent tilfælde af ægte kærlighed i den danske kongerække mellem mand og hustru.

Jeanette: For Christian 6. fik jo lov til at vælge, hvem han ville selv. Og han valgte hende, fordi han mødte hende på en rejse. Og nok måske fordi hun også var pietist. Ved vi, at hun var pietist i forvejen?

Emilie: Det var hun. Pietismen var hurtigere fremme i Tyskland, end den var i Danmark, så det var hun introduceret for, inden hun mødte Christian. Så de har jo været religiøse meningsfæller, og det har måske ikke været så nemt for ham at finde andre steder. Hvem ved?

Jeanette: Nej. Så det vi egentlig står med, hvis vi skal kigge på den private Christian 6., det er, at han måske i virkeligheden var denne virkelig kedelige konge, fordi han i en ung alder fandt kærligheden og noget at tro på?

Emilie: Ja, måske.

Jeanette: Og så har vi dømt ham ude på grund af det, men det er jo faktisk en fin historie.

Emilie: Det er det jo. Altså, man kan sige, at der hvor den kan blive lidt ufin er, at det skulle gå ud over hele Danmark.

Jeanette: At de ikke måtte holde julestue!

Emilie: Lige præcis. At de også skulle være underlagt disse pietistiske idealer. Men det er jo ikke som sådan noget nyt. Kongerne har jo altid prøvet at dirigere befolkningen hen i den retning, som de gerne ville. Og kan vi måske i virkeligheden også se nogle små tegn på i dag. Social afstand under corona og så videre. Vi gør jo også, hvad der bliver sagt i dag.

Jeanette: Så magten er definerende. Hvor lang tid var Christian 6. egentlig ved magten? Altså, hvor lang tid var hans regeringsperiode?

Emilie: Det var i virkeligheden kun - nu skal jeg regne - 16 år, må det være. Han dør i '46 og bliver konge i 1730.

Jeanette: Så han får alligevel nået at lave en del.

Emilie: Ja.

Jeanette: Og hvad er det, han efterlader sig? Der er jo både det pompøse og det pietistiske. Og hvad står tilbage?

Emilie: Der står mange ting tilbage. I forbindelse med hans pietisme og hans forsøg på at foretage den pietistiske vækkelse i befolkningen, får han jo faktisk også indført skolegang for befolkningen, så man kan lære katekismen osv. og dermed blive konfirmeret og en god pietist. Så han efterlader sig forløberer til et skolesystem. Det er en af de gode ting. Så har han selvfølgelig også, som du nævner, disse smukke bygninger, han efterlader. Men ellers står det umiddelbart til at være - igen i gåseøjne - et lidt "kedeligere" Danmark, hvor bondens frihed er blevet indskrænket i forbindelse med stavnsbåndets indførsel osv. Så det er nogle af de ting, han efterlader sig.

Jeanette: Så hvis vi skal blive i Instagrams-sproget, kan man sige, at han var bare #kedelig.

Emilie: Det vil nogen sige. Du får mig aldrig til at sige, at han var kedelig. Jeg synes, han er spændende.

Jeanette: Du har også #pompøs og #pietisme.

Emilie: Præcis.

Jeanette: Han har to børn, og Frederik skal følge efter ham og bliver Frederik 5. Er han så ligesom far?

Emilie: Nej, det kan man ikke sige. Han er den diametrale modsætning af sin far. Så snart han bliver konge, så får han genindført åbningen af teatret igen. Man får lov at gå i teatret, man får lov at spille spil og gå på værtshus. Noget han også selv var meget glad for. Han var en temmelig fortrukken konge og noget af en vildbasse i den danske kongerække, som måske ikke slår Christian 4., men i hvert fald kommer meget tæt på.

Jeanette: Ja, jeg sidder faktisk her med et citat fra forfatter Charlotta Dorothea Biehl, som netop understreger Frederik 5.s modsætning til sin far i sin beskrivelse af Frederik 5.: "De gemeneste og liderligste fruentimmere i hele byen var gratierne i disse forsamlinger. For nogle dukater fandtes de meget villige til at afføre sig deres klæder og i samme stand, som de var kommen til jorden, danse omkring på borde og stole for de forsamlede herrer. Det begær, de håbede at antænde ved denne lejlighed, slog dem for det meste fejl. Men andet opstod derimod hos kongen. Et, som det skulle synes umuligt for en menneskeven at finde på, og snarere at vente af en grum tyran. Det var nemlig hans største vellyst at piske disse elendige til blods. Jo mere de våndede og krympede sig derved, jo mere kildrede det ham og fornøjede ham så at sige ind i sjælen. Og sjældent eller aldrig holdt han op, før han så blodet i striber." Hvis jeg ikke troede andet, så har vi jo at gøre med kong Geoffrey i Game of Thrones, eller som tronfølger her. Geoffrey ses jo også piske en prostitueret til blods og blive slæbt væk. Har George Martin læst op på Christian 5., eller hvad pokker har vi med at gøre her?

Emilie: Frederik 5.

Jeanette: Nå, undskyld, Frederik 5.!

Emilie: Det skulle man jo næsten tro. Det er en ret vild beskrivelse. Forfatteren her har også en skrap pen, så hun er meget malerisk. Men igen, når man ser på hans adfærd i alle mulige andre sammenhænge, så er der altså meget, der tyder på, at han var fuldstændig uden for pædagogisk rækkevidde.

Jeanette: Han har haft to forældre, som har fundet sammen i en pietistisk tro og egentlig holder sammen i, hvad vi måske lidt friskt tolker som kærlighed. Men hvis der kan komme sådan et barn ud af det... Man kan kalde det teenageoprør, eller hvad man vil. Jeg syntes der er deciderede sadistiske tendenser i denne beskrivelse, som forfatteren Dorothea Biehl kommer med.

Emilie: Ja.

Jeanette: Det har ikke været sjovt at vokse op i denne husholdning, hvor man sad og spiste havresuppe iført sine tøfler.

Emilie: Nej, det har det ikke. Og der er det selvfølgelig også vigtigt at have in mente, at opdragelsen - måske særligt af tronfølgeren - aldrig lå hos mor og far. Det var altid nogle andre, der påtog sig den opgave at opdrage tronfølgeren. Men uanset hvad har det ikke været nemt at være født ind i en kongelig familie, hvad enten den har været pietistisk eller har haft andre religiøse tilgange eller et eller andet. Det har været et hårdt liv at skulle opdrages til at være tronfølger. Det er der ingen tvivl om.

Jeanette: Men da Frederik 5. - jeg fik sagt det forkert før, men det med Christian og Frederik er noget rod - kommer til, så er der jo helt andre boller på suppen.

Emilie: Ja, som jeg nævnte før, får han jo genåbnet teatrene. Han får også lagt forløberen til Det Kongelige Teater, som vi har inde på Kongens Nytorv. Det var ikke helt samme bygning, men der blev bygget Teaterbygningen der. Han opretter et kunstakademi, han får bragt liv til gamle slotte, som måske har været henlagt lidt under Christian

6. Der er et meget sjovt eksempel: Fredensborg Slot, som blev bygget af Christians 6.s far, Frederik 4. Og det var Frederik 4.s fristed. Han havde en hustru til venstre hånd.

Jeanette: Han var bigamist.

Emilie: Ja.

Jeanette: Det betyder jo, at han har flere kone. Må man det?

Emilie: Når man er enevældig konge, må man alt. Men det betyder jo ikke, at folk ikke var forargede over det. Man kan sige, at det var helt almindeligt at have elskerinder, men at gifte sig med to på én gang...

Jeanette: Ja, hvad er det egentlig, der sker dér?

Emilie: Anna Sophie Reventlow var hans anden kone, som han altså giftede sig med, mens han var gift med dronning Louise, Christians mor. Og senere, da Louise dør, så gifter han sig med en til højre hånd, og hun bliver dronning, på trods af at hun ikke er fyrstelig, men kun adelig. Men alt dette med faderens mange kvinder og utugt og ukristelighed provokerer Christian 6. ekstremt meget. Og Fredensborg Slot står som et tilflugtssted for Anna Sophie Reventlow og Frederik 4. og deres uhellige kærlighed. Så da Christian 6. bliver konge, får det mere eller mindre lov til at ligge hen til ingenting.

Jeanette: Det bliver et spøgelsesslot.

Emilie: Ja, mere eller mindre. Der bliver lavet små tilbygninger, og så får alle de nøgne drengestatuer små lændeklæder på. Men det er så det. Og Frederik 5. bringer helt nyt liv til slottet igen.

Jeanette: Ja, så er slottet ligesom et symbol på, at dem, der bor der, de vil det lystige liv.

Emilie: Ja, det kan man sige.

Jeanette: Med druk og hor og hele balladen og fest. Og så var der lige, hvad man godt kan kalde det sorte får i familien: Ham, der ikke festede og horede, men bare kunne sin katekismus og havresuppe. Det var Christian 6.

Emilie: Ja, lige præcis.

Jeanette: Og så fik de små drenge lændeklæde på.

Emilie: Ja.

Jeanette: Men er det først i eftertiden, at vi finder ud af, hvad der er bag facaden? Altså, dette med havregrøden og så videre med Christian den 6.?

Emilie: Samtiden vidste jo ikke meget om, hvordan han levede indadtil. De kunne godt fornemme, at han ikke var den mest udadvendte konge. De havde jo ikke disse store hofballer og sådan noget. Og de så ham jo heller ikke rigtig i bybilledet på samme måde, som man har gjort med tidligere konger og disse kæder på slottet og så videre. Så man har nok haft en fornemmelse af, at det ikke har været det helt store prangende hofliv. Men alle disse små detaljer - også om kongens kærlighedsliv osv. - det har man ikke vidst som almindelig borger i Danmark.

Jeanette: Nej. Hvilke fysiske levn har vi egentlig tilbage? Vi snakkede om ridebanen foran Christiansborg. Er der andet?

Emilie: Vi har også Eremitageslottet, som vi vist også var inde på lidt tidligere.

Jeanette: Det er rigtigt.

Emilie: Og så har vi et lille levn fra Christians dronning, Sophie Magdalene. Hun fik nemlig lavet kronen om, som hun skulle krones med. Som jeg kort fortalte tidligere, så har Frederik 4. jo denne bigamistiske historik, hvor han gifter sig med en adelig kvinde, som så også bliver dronning. Ret utraditionelt. Og det er Anna Sophie Reventlow, denne kvinde. Hun blev kronet med en krone, som Sophie Magdalene absolut ikke ville krones med, for den var igen et billede på utugt og ukristelighed. Så hun fik lavet den

om, og så ville hun gerne krones med den. Og den kan man se på Rosenborg Slot ved siden af den flotte enevældige kongekrone fra Christian 5.s tid.

Jeanette: Så hun har også lavet et lille fint aftryk.

Emilie: Præcis.

Jeanette: Det er jo en, for mig, virkelig sjov og interessant historie. Og hele denne fortælling om Danmarks kedeligste konge var jo i virkeligheden en historie, som var helt ukendt for mig, før jeg hørte den fra dig. Det er bare ikke en konge, som popper op. Men det er jo en ret interessant historie, som du har taget mig og lytterne igennem her. Kan du sige noget om, hvad du synes, vi kan lære af denne historie? Det er et stort spørgsmål. Det ved jeg godt.

Emilie: Det er et stort spørgsmål. Og som historienørdd ville jeg jo sige, at man kan lære alt af denne historie. Men man kan jo sige, at noget af det, som vi måske har haft lidt fokus på her i denne podcast, det har været, at han har ført et liv udadtil - eller i hvert fald haft et image, som han var forpligtet til at have - men måske havde det lidt anderledes indadtil. Så vi kan måske lære nogle gange at se igennem denne Instagram-profil og prøve at se det for, hvad det er. At der er et billede udadtil, men måske gemmer der sig noget andet bagved.

Jeanette: Ja, og det er jo i hvert fald noget, som man kan tage med sig. Men Christian 6., hvad kan han give os i dag? Hvorfor er han vigtig i dag?

Emilie: Jamen, han er jo vigtig, fordi han fungerer som et modstykke til alle de historier, som vi lærer så meget om ift. den danske kongerække. De fleste kender jo Christian, 4. og alle dem, der har haft fuld knald på.

Jeanette: Det siger måske også lidt om os danskere, at vi godt kan lide at fortælle historier om dem, der virkelig slog til den og kunne feste igennem. Men dem, der var lidt mere private og reservede...

Emilie: De har måske ikke fået så meget opmærksomhed.

Jeanette: De var ikke så spændende.

Emilie: Han gjorde måske heller ikke så meget væsen ud af sig selv. Men man kan sige, at han da tog nogle af vores fester. Det er da også værd at sætte fokus på.

Jeanette: Jo, og så var han den første danske konge, som du også nævner, som ikke tog sit land i krig. Så der sparede han jo også virkelig mange penge og liv.

Emilie: Ja.

Jeanette: Så det kan vi vel også takke ham for, et eller andet sted.

Emilie: Ja. Det kan man sige. Og ellers har der bare ikke været en situation, der har påkrævet en krig der. Men på det tidspunkt, hvis man ville finde en krig, så kunne man godt.

Jeanette: Det også rigtigt. Det kan vel også fortælle os, at hvis vi lige kigger os lidt omkring, så er der nogle perler gemt og nogle historier fra vores fortid, som er relevante, og som ligesom taler til os. De er der, hvis vi gider kigge efter. Og det har du jo gjort.

Emilie: Ja

Jeanette: Og også fundet, synes jeg, en lille fin kærlighedshistorie frem til os. For jeg kan ikke lade være med at tænke på, at Sophie Magdalene gik dernede på et slot i Polen som en anden Askepot, en andenrangsfyrstelig i tjeneste hos en dronning, og så kommer der en tronfølger på besøg og får øje på den unge, dydige pietist.

Emilie: Med sine store, stikkende øjne får han øje på hende.

Jeanette: Præcis. Og siger "Dig vil jeg have." Og så skaber de noget sammen.

Emilie: Ja.

Jeanette: At det så gik ud over ud over folkets julestuer, det er jo, hvad det er. Men du skal i hvert fald have utroligt mange tak for, at du kom forbi studiet og fortalte om Christian 6.

Emilie: Selv tak.

Jeanette: Jeg har ikke før tænkt over, at vi faktisk havde en konge, som havde så stor magt, at han var enevældig og så alligevel valgte at leve så tilbagetrukket. Jeg synes virkelig, at Christian 6. er et meget spændende menneske. Og jeg ville ønske, at han havde skrevet dagbøger eller andet. Men det har han ikke, vel?

Emilie: Det har han faktisk. Jeg har ædt mig igennem mange af hans dagbøger. Men de har desværre lidt mere karakter af logbøger, så det er sådan noget med: Den og den dato var jeg der og der. Og så nogle gange står der "Dronningen slog sin fod. Det var synd for hende." Eller et eller andet. Altså det er begrænset.

Jeanette: Det er da meget sødt.

Emilie: Ja, lige præcis. Hvis man virkelig læser sig igennem de tyske dagbøger der, så kan man finde lidt en gang imellem. Men det er ikke de store udførlige tanker. Der er mere sådan en logbog.

Jeanette: Men det passer måske også meget godt til hans person?

Emilie: Ja, måske.

Jeanette: Tusind tak, fordi du kom forbi, Emilie Raaholt Christensen - du museumsinspektør på Vikingskibsmuseet i Roskilde - og gjorde mig klogere på Christian 6.

Emilie: Selv tak.

Jeanette: Mit navn er Jeanette Varberg, og du har lyttet til Varbergs Danmarkshistorier. Produceret af Juhl og Brunse for Vores Tid og 24Syv. Tilrettelagt og produceret af Luna Lam og Nicolai Sørensen. Redaktør er Lucas Francis Claver. En helt særlig tak til mu-

seumsinspektør, Emilie Raaholt Christensen. Find podcasten på www.24syv.dk, www.vorestid.dk eller der, hvor du, kære lytter, normalt finder dine podcasts.

Speaker: Kære lytter. Du har lyttet til et program fra 24Syv. Du kan finde meget mere modig, nysgerrig og magtkritisk taleradio på 24Syv-appen. Hent den i AppStore og Google Play.